

OD ISTOG PISCA:

SEVERNI ZID

DANTEOV TRG

DOSIJE DOMAŠEVSKI

RUSKI PROZOR

BONAVIA

DRAGAN
VELIKIĆ

Islednik

■ Laguna ■

Copyright © 2015, Dragan Velikić
Copyright © ovog izdanja 2015, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sanji

Čovek se posle ispovesti ne oseća ništa čistijim nego što je bio pre nje. Naprotiv. Oseća se kao kanta za đubre.

Pošto je izbacio iz sebe sve svoje bolje verzije, ostao je s najgorom, onom koja se nikad nikom ne ispoveda.

Borislav Pekić

I

1.

„Uvek si opušten na tuđ račun. Neko drugi to plaća.“

Tako je govorila moja mama.

„Da sam svetica“, uzdahnula bi setno, „štitila bih kuvarice, sobarice i služavke. Sveti Nikola je zaštitnik mornara, a ja bih štitila poslugu. Samo posluga zna kakav je neko u svoja četiri zida.“

Sledi jedna od stotinu priča koje ispunjavaju njenu memoriju. Izvesni profesor Lolić imao je sina, studenta medicine, koji je voleo da jede u krevetu. Hrana se prosipala po posteljini. Mama bi uvek malo zastala, zgrožena prizorom zamrljanih čaršava.

„Reci, da li iko normalan jede u krevetu? Jeste taj momak posle završio u Londonu, napravio karijeru, ali džaba mu sve kada je prostak.“

Ili primer slavnog književnika u čijem bivšem stanu je neko vreme živela. „Trebalo je da vidiš taj šporet, tu zapuštenu rernu. Ugljenisana i smrdljiva od masnoće. Ne verujem takvom piscu. I tačka.“

Sve njene priče stizale su iz budoara, iz prostora za poslugu, iz devojačkih soba. Tamo gde se govori u pola glasa. Gde senke nikada ne miruju. Gde se stalno smenjuju kikut, jecaj i uzdah. U tom prirodnom staništu greha priče niti počinju, niti se okončavaju, već traje jedno beskonačno *in medias res*. Međuprostor i međuvreme. I restlovi tuđih života. Pogled iz suterena. Živeti život kroz ključaonicu.

Mama je iz kuhinje razgovarala sa svetom. Iz kuhinje je slala poruke okolini. Tu je sve bilo na svom mestu. Kuhinja je bila njen oltar, komandni most, mesto gde je nakon udaje preuzela ulogu božjeg izvršitelja. Nije sumnjala da će ta posvećenost pravdi i borbi za istinu jednom biti nagrađena. Da će posle smrti biti proglašena za sveticu. Izgovorila je svoje ime na italijanskom, kao da bi pominjanje pravog imena rasteralo iluziju.

„Violeta. Santa Violeta, zaštitnica služinčadi.“

Tada je već bila u staračkom domu. Stigla je tamo gde je čitavog života odbijala da pođe.

„Pre bih se ubila nego da živim u domu“, nebrojeno je puta izgovorila.

Odlaskom u dom, za njom su po ormanima ostali pokloni namenjeni budućim svadbama, useljenjima, rođendanima. Jer, pokloni su se kupovali onda kada bi se ukazala povoljna prilika. Stoji pred izlogom sa servisom kome je cena prepolovljena. Razmišlja neko vreme, a onda pomene rođaku koja je tek krenula u školu. Njoj ga je namenila. Devojčica ni ne sluti da je vlasnica porcelana u našem ormanu.

Malo bogatstvo ležalo je u tim unapred kupljenim poklonima. Uredno ispisane cedulje sa imenima vlasnika, od kojih su neki uveliko mrtvi.

Unapred se kupovalo. Unapred se živelo. Sve se moglo postići jer ništa nije bilo prepušteno slučaju. Nad čitavom teritorijom svakodnevice lebdeo je brižni pogled moje majke. Ništa nije izmicalo njenoj kontroli. Ništa se nije dešavalo samo po sebi. Čak i pauk u uglu klozeta dugovao je svoju egzistenciju sujeverju moje majke. Čitav univerzum našeg stana podrhtavao je ritmom njenog disanja.

„Mene kućni aparati vole jer brinem o njima.“

Stvari i predmeti, verovala je, imaju svoj tajni život koji samo osetljivi i odgovorni naslućuju.

Prezirala je rasipništvo. Bila je ekonom sveta.

Poslednjih godina u domu po ceo dan je čitala novine i ženske časopise. Postala je ovisnik o tekstovima koji su veličali prostotu i neukus. Barem dva sata nerviranja bila je njena dnevna doza. Pobesnела bi na vest da je neko nekome poklonio vilu kao svadbени dar. Užasavala se luksuza i rasipništva. Potrošiti čitavo bogatstvo na zavese i lustere smatrala je neoprostivim grehom. A tek jahte. Koliko se novca godišnje baci na njihovo održavanje, samo zato da bi se provelo nekoliko nedelja na krstarenju toplim morima. Svet će eksplodirati od tolike količine prostaštva, neprestano je ponavljala.

Ono što je posebno iritiralo bilo je prepuštanje lagodnostima života. Verovala je da uživanje kao glavni smisao ljudskog postojanja za posledicu ima kretinizaciju. Trend da se sve olakša vodi degeneraciji čovečanstva i konačnom nestanku ljudske vrste. Svet nije stvoren da bismo se zabavljali.

U bioskopu, glasno je negodovala na šuškanja, grickanja i mljackanja. Pamtim redare koji nam prilaze iz mraka dvorane i prete mami da će je udaljiti sa projekcije. Često je slala pisma upravi bioskopa u koji smo odlazili na subotnje premijere. Predlagala im je da zabrane unošenje hrane i pića u salu.

Mamu je uznemiravala opuštenost. Gajila je duboko poštovanje prema mravima.

Santa Violeta. Koliko se plašila vode! Biti spreman na najgore, bila je njena deviza. Verovala je da se opasnost može izbeći tako što se stalno priziva. Sa velikim je zadovoljstvom pominjala da se kao dete više puta davila. Taj strah prenela je na sestru i mene. Nikada nismo naučili dobro da plivamo. A redovno smo išli sa mamom na plažu: Valkane, Gortanova uvala, Ribarske kolibe, Zlatne stene... Mama je najviše volela Stoju. Bilo je to pravo gradsko kupalište: betonirani prilazi moru, tobogani, kabine, tuševi, restoran. Sa zavišću posmatram plivače. Nesputana tela na skakaonicama. Piruete u vazduhu. Iščekavaju u talasima, da bi posle nekoliko sekundi izronili. Vrisak i smeh.

Uzalud pokušavam da zamasa ruku održim telo na površini duže od dva minuta. Vežbam u pustoju uvali, pored ograde kampa, gde nema mnogo svedoka. Čini mi se da ceo svet samo mene posmatra. Volim Stoju. Tu retko kad naiđu moji drugovi iz škole. Oni se kupaju na otvorenim plažama, tamo gde se ne plaćaju ulaznice. Idu u grupama, bez roditelja. Ukoliko neko od njih ipak zaluta

na Stoju, vešto se krijem u gužvi, među golim telima, ili odlazim u dubinu šumarka, i čekam da opasnost prođe.

Mama je prezirala sve što je provizorno, svejedno da li se radi o kupalištu ili TV anteni. Nije podnosila popravke i prepravke. Ništa okrnjeno ili izgrebano nije imalo mesta u našoj kući. Bacala je tanjire, čaše, šolje čim bi uočila linije naprsnuća.

Na plaži je pretećim pogledom posmatrala decu koja viču, jure okolo, bacaju ogriske od voća na sve strane. Znala je da im podvikne kada bi pretrčali preko naših peškira. Roditelji su se blaženo osmehivali. Sestra i ja hteli smo u zemlju da propadnemo kada bi mama nekome od njih očitala lekciju. Prigovarala im je što pikavce od cigareta guraju u pukotine stena. Ponašala se kao čuvar kupališta. Jednom sam na ulici čuo neku ženu kako kaže svome mužu: „Vidi, zar nije to sin one ludače sa plaže?“

Pobedili su, mama. Ljudi sa plaže zavlada li su svetom. Ravnodušni, otupeli od uživanja, bauljaju egzotičnim destinacijama. Ničemu ne znaju vrednost. Pod krinkom slobode kriju svoje jadne duše. Horde prostaka u firmiranoj odeći i obući vuku firmirane kofere i torbe po foajeima hotela. Preplavili su aerodrome i železničke stanice. Putuju kruzerima. Na sve strane valjaju se čopori turista. Zagadili su čitavu planetu.

Nemoralno je letovati na grčkim ostrvima a ne znati barem jednu antičku dramu. Kako se može putovati Španijom bez svesti da je Andaluzijom nekada jezdio

Vitez tužnog lika i njegov sluga Sančo Pansa. Hoćeš u London? Prvo da čujemo barem jedan Šekspirov stih. Može i Džon Don.

Mama je volela čiste istine. Preneti sve baš onako kako se dogodilo, sa preciznom intonacijom, izrazom lica, pokretima, komentarima izgovorenim u pola glasa. Bez duplog dna. Kriknuti istinu u lice svetu. I ne zaboraviti beleg zamrljane posteljine. Ni ugljenisanu rernu. U detalju je zapis celine. Dar nije ništa drugo do urođeni instinkt da se pod maskom sporednog prepozna suština. Redovno je pominjala nekog ministra za kojeg je iz prve ruke znala da mu sekretarica u avionu menja čarape dok on sedi zavaljen kao aga.

„To mnogo govori o čoveku. Ko hoće da vidi, sve će razumeti. Posle se čude kako primitivci i budale dođu na vlast. Nikada to nije bez najave.“

„Lakše je zamišljati nego živeti“, rekla bi nakon dužeg premišljanja. „Šta sve čovek u zanosu marljivosti može da zgreši, to sam bog zna.“

I onda bi, više za sebe, dodala: „Lakše je biti pošten nego vredan.“

Nakon povratka sa putovanja mama je sa zadovoljstvom prostirala veš na terasi. Svaki povratak je obnova doma, svi se mi obnavljamo kada se odnekuda vratimo, govorila je raspakujući kofere i torbe. Svaku stvar vraćala je na mesto, a novim stvarima odmah je određivala pozicije u stanu. Prešla bi rukom preko neke figure, ili ekrana

televizora, kao da mazi kućnog ljubimca. Uzbudivalo ju je tiho zujanje mašine za veš. Program centrifuge najavljivao je kraj ciklusa. Sve će opet biti na svom mestu.

„Deco, ne bih menjala dan povratka sa putovanja za bilo šta. Taj dan je najlepši. Mada, i dan odlaska na putovanje je lep. I samo putovanje. Ma, važno je putovati. Makar od kuhinje do terase.“

2.

Imam godinu dana. I ničega se ne sećam. Prvi put u hotelu. Na fotografiji se u pozadini vidi kamena ograda i tamni obrisi vegetacije u vrtu. Jednogodišnji dečak stoji ispred širom otvorenih vrata terase. Izraz lica mu je preplašen. Tek što se okliznuo na uglaćanom parketu. Plakao je. Međutim, pojava fotografa sa lampom i aparatom momentalno mu zaokuplja pažnju.

Već tada pokazuje sposobnost da odmah zaboravi neprijatnost. Blesak svetla i najava novog kadra. Inicijacija bioskopske sale. Gusta vegetacija u pozadini pravi oštar kontrast sa licem dečaka. Doba dana: sumrak. Na poledini fotografije crnim mastilom ispisano: *Hotel Palas, Ohrid, 22. juni 1954.*

Tačno dve decenije kasnije ponovo ću doći u taj hotel. Preuzeti mamino pismo na post restante u ohridskoj pošti. Podseća me na moje prvo putovanje. Prepoznajem u kitnjastom rukopisu napor da se ništa ne propusti. Brižnost učiteljice. Fotografsko pamćenje jednog običnog

dana. Osetljivost na putovanje? Ili je već tada uveliko izmišljala sve ono što se moglo dogoditi? Odakle profesionalni fotograf, u tom času, na licu mesta, da snimi dečaka na ivici plača? Enigma je rešena usputnom beleškom u maminom pismu: u *Palasu* je odsela filmska ekipa koja je tih dana snimala dokumentarac o Ohridskom jezeru. Bila je majstor u anticipiranju mogućih pitanja. Zapravo, najviše energije trošila je da odgovori na pitanja koja je u ime drugih sama sebi postavljala.

Zašto je zapamtila taj dan? I da li je sve to baš tako bilo od časa kada smo ona, tata i ja došli na Ohrid? Kako je uopšte mogla toliko toga da zapamti? Njena memorija knjižila je stotine biografija. Neke osobe je samo kratko poznavala. Susreti u vozu, dan ili dva na putovanju, ali sasvim dovoljno da se čitavi životi ispričaju. Sve je poučno. Ništa nije suvišno. Sve ima svoj razlog postojanja u pravednom svetu učiteljice. Živela je ono što je pričala. Ono što je pričala, to je bila.

Rođeni enciklopedista. Pamtila je hrpe banalnih detalja. Slavila je svakodnevicu. Ne postoje prioriteti, sve je podjednako važno. Usamljeni prolaznik koji na pešačkom prelazu čeka zeleni signal, kolone mrava u travi, nasmejani staklorezac posle letnje oluje, raspored kreveta u internatu Učiteljske škole u Šapcu, prva vožnja automobilom marke sitroen od Rume do Bogatića.

Godinama je u posebnoj svesci uredno vodila evidenciju u kojim je sve hotelima boravila. Ta sveska nalazila se na dnu kutije od kaučuka, zajedno sa svežnjevima pisama. Kada su nam, tokom selidbe iz Beograda u Pulu, na stanici u Vinkovcima obili vagon, među ukradenim stvarima bila je i kutija od kaučuka. Ostaje zagonetka zašto svesku nije

ponela sa sobom. Jedino objašnjenje za maminu nesmotrenost nalazim u navici da je teško razdvajala stvari koje su godinama ležale na istom mestu. Sveska je morala da ostane u kutiji sa pismima.

Mnogo godina kasnije, dok se gasila u staračkom domu, šaputala je omiljenu mantru – imena hotela u kojima je boravila. Možda je tim činom pokušavala da rekonstruiše sadržaj izgubljene sveske? Na momente bi potpuno gubila svest da sam pored nje. Tada bih je pitanjima vraćao iz duboke odsutnosti.

„*Terapija*. Kako gde?“, čudila se mom neznanju. „Najlepši hotel u Crikvenici. U foajeu se samo češki govorilo, kao da si na Hradčanima. Česi su obožavali Crikvenicu.“

Ćutala bi neko vreme i klimala glavom. Menjala izraze lica, kao da se pozdravlja sa svim tim Česima u hotel-skom foajeu.

„Onda su se preselili u Pulu.“

„Ko se preselio?“

„Pa Česi, pobogu! Zar si zaboravio da su na *Ribarskim kolibama* samo Česi letovali? U depandansu sa druge strane puta, na rubu borove šume. Tamo je uvek bilo čisto. Česi su uredni. Zato ih mnogi ne vole. Ne znam zašto je to tako.“

Čarobna reč „depandans“ izgovorena maminim glasom. Ugrađivao sam u tu reč sve što bi mi palo na pamet dok još nisam znao njeno značenje. Verovao sam da su to nekakvi posebni hotelski prostori namenjeni samo za povlašćene goste. Dugo mi je trebalo da u potpunosti prihvatim činjenicu da je depandans sa stanovišta komoditeta u suštini drugorazredni hotelski prostor, namenjen isključivo za spavanje, bez ikakvih drugih sadržaja. Čak

i kada su sobe komfornije od onih u matičnom objektu – što sam imao prilike da vidim odsedajući u luksuznim depandansima – taj komfor sam doživljavao kao neku vrstu nadoknade za sporedni status koji depandans ima u odnosu na glavnu zgradu hotela.

Sedim u stanu na Eržebet Korutu, u centru Budimpešte, tog junskog dana kada je mama umrla. Kažem naglas: Hotel *Lipa*. Naša prva pulska adresa. Sijalica u metalnoj kragni visoko na stropu. Slab napon monofazne struje dodatno pojačava osećaj tupog očaja i napuštenosti. Hladno novembarsko jutro. Na ulici lepršaju zastave. Državni je praznik. Stojim pored prozora. Pokušavam da se pogledom fizički udaljim od prostora hotelske sobe. Od ranog jutra, kada je stigla vest da nam je u Vinkovcima obijen i pokraden vagon, mama žestoko prigovara ocu što nije stavio katanac na vrata vagona, već je poverovao radnicima ekspedicije na beogradskoj stanici da je plomba sasvim dovoljna.

„Gde ti živiš, naivčino?“, neprestano ponavlja. „Kako su te samo preveslali. Svi su oni u dogovoru. Tako je to u lopovskoj zemlji.“

Otac je opominje da govori tiše. Nervozno gricka muštiklu i šeta duž sobe u modroj mornaričkoj uniformi. Sanduk sa njegovom garderobom takođe je ukraden u Vinkovcima.

Pusta Kandlerova ulica. Gole grane platana ispred prozora hotela *Lipa*. Zastave i parole na fasadama. Poneki prolaznik mine prazničkim jutrom. Taj prizor jasno vidim sa prozora stana na Eržebet Korutu četiri decenije

kasnije, jednog sunčanog junskog dana kada je stigla vest o maminoj smrti.

Obijeni vagon u Vinkovcima – to je prva reakcija na maminu smrt. Izgovorio sam je u sluhu njenim glasom. Prilazim prozoru i gledam automobile i žute tramvaje koji jure duž bulevara. Pokušavam oprobanim trikom da umanjim bol. Princip je isti, svejedno da li sam na zubarskoj stolici ili me muče ljubavni jadi. Izmestiti se u neki drugi prostor, u neko daleko vreme. Blesak fotografske lampe u sobi hotela *Palas* na Ohridu zaustavlja plač. Tada sam prvi put isprobao veštinu bekstva od bola.

Nastavljam maminu mantru. Iskrsavaju foajeji hotela, bezimeni ljudi, trgovci i ulice, fasade, odlomci dijaloga, koferi i torbe na metalnim rešetkama iznad sedišta u kupeima vozova. U tom času nemam pored sebe fotografiju sa Ohrida. Tek godinu dana kasnije, kada se vratim u Beograd, otkriću da je na poledini datum 22. jun – dan mamine smrti četrdeset šest godina kasnije.

Koliko dugo u sluhu ostaju sačuvani glasovi bližnjih? Sa jasnim intonacijama.

Postoje reči koje su samo njihove.

„Bog s tobom.“ Omiljena mamina rečenica. Izgovorila bi je povišenom intonacijom. Skupila bi usta, iskosila pogled. Sledilo je žestoko osporavanje sagovornika, na korak do svađe.

Tog jutra u hotelu *Lipa* odbila je da pođe sa ocem na železničku stanicu. „Bog s tobom“, ponavljala je sve vreme. „Idi sam. Imaš spisak stvari, pa će komisija lako da utvrdi šta je ukradeno. I donesi mi onu moju kutiju sa pismima u crvenom sanduku. To valjda nisu ukrali.“

Slutim da nije mogla da se suoči sa neredom koji su lopovi ostavili za sobom u obijenom vagonu. Sve je u nje-
noj glavi bilo numerisano, porubljeno, opšiveno, uramlje-
no, simetrično. Ništa nije samo po sebi. Sve na ovom svetu
proizlazi jedno iz drugog. Najbolja zaštita od neprijatnih
pitanja jesu unapred smišljeni odgovori. Mama zapravo i
nije razgovarala, već je odgovarala na pitanja koja je u sebi
sama sebi postavljala. Iz te patološke potrebe za redom
nastajao je najveći mogući nered.

Taj nered se taložio u meni. Čitavog života pokušavam
da se oslobodim šinjela realizma koji mi je mama navukla.
Nikako da shvatim da uvek negde neko ili nešto mora
da bude. I da nikome ništa nisam dužan da objasnim.
Recimo, dovoljno je da ptica leti. Nije moje da joj nađem
granu na koju će da sleti. U svakom času imam pravo da
zalupim vrata poglavlja.

Potpuno se pogubim u fantastici. Bajke mi oduvek
stvaraju nelagodu. Izluđuje me svaki vid događanja bez
racionalnog objašnjenja. Ne može se niotkuda doleteti.
A tek letenje? Kojekakve čarobne lampe, ćilimi i ostale
budalaštine. Pa ni kovčeg sa blagom ne nalazi se baš onda
kada je najpotrebniji.

U početku, dok još nisam znao slova, mama bi mi pred
spavanje čitala priče. Bilo je to u vreme kada smo živeli na
Novom Beogradu. Sećam se basne o ljubavi mrava i pčele.
Zalud sam je kasnije tražio kod Lafontena, Andersena,
braće Grim. Najviše priča bilo je o stvarima i predmetima.
Pamtim ispovest kućnog praga. Podozriv prema svakom
došljaku, ponekad bi se stari škripavi prag nevidljivo pome-
rio i sapleo zlonamernika. I danas sam sumnjičav prema
osobama koje se pri ulasku u kuću okliznu ili posrnu.

Kada se otac vratio sa stanice i saopštio mami da je ukradena i kutija od kaučuka, ona se zaplakala. Sestra i ja smo ćutali. Mama je jecajući govorila da nikada neće prežaliti pisma i svesku u kojoj su zabeležena sva njena putovanja – gradovi i imena hotela u kojima je boravila. I sve one priče.

Posle *Lipe*, dve godine kasnije, bio je hotel *Slon* u Ljubljani. Mama više nije vodila evidenciju. Ali, ja sam odlučio da u potaji pamtim i beležim imena hotela. U Sloveniju smo otputovali topolinom. Tata tek što je položio vozački ispit. Putevi su bili skoro prazni. Na svakom seoskom trgu nailazili smo na raspeća. U izlogu jedne ljubljanske knjižare ugledao sam romane Karla Maja. Te večeri, dok su se roditelji zabavljali u baru hotela *Slon*, ja sam ispružen na širokom krevetu čitao *Vinetua*.

Sirena hitne pomoći na Eržebet Korutu vraća me u junski dan. Jedno putovanje je okončano.

„Svako negde mora da bude“, ponavlja mama dok me prati hodnikom doma. Pominje Čehe koji su toliko čisti i uredni da su zaslužili da imaju svoje vlastito more. Makar jedan mali zaliv, kao Slovenci. „Divno nam je bilo u Ljubljani, tata i ja smo dve večeri zaredom slušali, u hotelu *Belvi*, Ladu Leskovara.“

„*Belvi* je bio u Splitu. Ladu ste slušali u *Slonu*. Tamo smo bili odseli.“

„Bog s tobom, u *Slonu* je bio noćni bar. Pevala je Marijana Deržaj. Samo su stranci imali pristup. Stranci i kurve. Lado je pevao na igrankama u *Belviju*. Dobro pamtim. Ivo

Robić na Rijeci u *Plavom Jadranu*, a Dobri Stavrevski u *Palasu* na Ohridu. Svako je negde morao da bude.“

Njenim glasom izgovaram mantru: *Palas* na Ohridu, *Lipa* u Puli, *Slon* u Ljubljani, *Nboder* na Sušaku, *Slavija* u Opatiji, *Terapija* u Crikvenici, *Bonavia* u Rijeci, *Belvi* u Splitu, *Grand* u Skoplju, *Evropa* u Sarajevu, *Union* u Beogradu, *Esplanada* u Zagrebu, *Vojvodina* u Novom Sadu, *Admiral* u Vinkovcima...

Prenočište Raša.

Natpis iznad ulaza dvospratnice na uglu. Autobus iz Pule naglo usporava i skreće na trg malog rudarskog grada. Sledi petnaest minuta pauze.

Šetam pozornicom teatra Raša. Jer, sve je na tom trgu omeđeno kulisama: stanični ured, crkva, široke stepenice, dugačka pročelja zgrada, ramovi sa parolama na početku nečega što liči na ulicu, a samo desetak koraka u dubinu – iluzija nestaje. Rub pozornice. Grad je sablasno pust. Putnici su statisti u predstavi koja je za trenutak zaustavljena.

Godinama sam, putujući u Rijeku ili Zagreb, prolazio kroz Rašu. Četvrt časa za kafu, cigaretu, toalet. Udaljio bih se prema sredini trga. Zjape okrugli prozori bioskopa. Podsećaju na napušten brod. Uvek isti osećaj izmeštenosti u nigde. Zakratko isključen ton. Sam u nemom kadru.

Negde krajem sedamdesetih godina prošlog veka *Prenočište Raša* nestaje iz mog vidokruga. Međutim, sama reč „prenočište“ sačuvala je specijalni status u memoriji. Ogoljena i tajanstvena, sluti na vreme nemaštine, na jevtine sapune i zadimljene čekaonice železničkih stanica, na sumorne izloge sa konfekcijskom robom i mlečne restorane. Na kofere bez točkova.

Kada se ugasi i poslednja zvezdica, hotel gubi kategoriju. Postaje prenoćište. Krevet, orman, lavabo. Toalet u hodniku. I san.

U hotelu živim u trećem licu. Sa drugom glavom.

Ostavljam tragove. Ne nameštam krevet. Uživam u luksuzu nereda. U slobodi. Jer, urednost nije ništa drugo do odsustvo života. Trijumf groba.

Misli malo, čujem majku.

To je značilo samo jedno: misliti onako kako ona misli. Izgubio sam kontakt sa sobom. Onda su počeli zapleti. I teskoba čim, krajem maja, počne sezona kupanja. Smisliti dobar scenario za plažu. Biti u društvu a ostati neotkriven po pitanju plivačke veštine.

Prvo ljubavno iskustvo imao sam jednog kišnog avgustovskog popodneva. Danima je duvao jugo. Naglo je zahladnelo. Plaže su opustele. Ja sam bio opušten i srećan.